

Mając na względzie doniosłą rolę oświaty i wychowania w Rzeczypospolitej Polskiej, pragnąc dać wyraz szczególnej randze społecznej zawodu nauczyciela zgodnie z potrzebami i oczekiwaniami, otwierając niniejszą ustawą drogę do dalszych uregulowań prawnych systemu edukacji narodowej, stanowi się, co następuje:

Rozdział 1

Postanowienia wstępne

Art. 1. [Zakres podmiotowy ustawy]

1. Ustawie podlegają nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w:

- 1) publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oraz placówkach doskonalenia nauczycieli działających na podstawie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943, 1954, 1985 i 2169 oraz z 2017 r. poz. 60 i 949), z zastrzeżeniem ust. 2 pkt 1a, 1b oraz pkt 2 lit. a;
- 1) publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oraz placówkach doskonalenia nauczycieli działających na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59 i 949), z zastrzeżeniem ust. 2 pkt 1a, 1b oraz pkt 2 lit. a;¹
- 2) zakładach poprawczych oraz schroniskach dla nieletnich działających na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2016 r. poz. 1654 oraz z 2017 r. poz. 773);
- 3) (uchylony);
- 4) publicznych kolegiach pracowników służb społecznych.

1a. (uchylony).

¹ Art. 1 ust. 1 pkt 1 zmieniony przez art. 4 pkt 1 lit. a) ustawy z 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 60 ze zm.). Zmiana wejdzie w życie 1 września 2017 r.

2. Ustawie podlegają również, w zakresie określonym ustawą:**1) nauczyciele mianowani lub dyplomowani zatrudnieni na stanowiskach, na których wymagane są kwalifikacje pedagogiczne, w:**

- a) urzędach organów administracji rządowej,
- b) kuratoriach oświaty,
- c) specjalistycznej jednostce nadzoru,
- d) Centralnej Komisji Egzaminacyjnej oraz okręgowych komisjach egzaminacyjnych,
- e) organach sprawujących nadzór pedagogiczny nad zakładami poprawczymi, schroniskami dla nieletnich oraz szkołami przy zakładach karnych;

1a) nauczyciele zatrudnieni w publicznych szkołach i szkolnych punktach konsultacyjnych przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej;**1b) nauczyciele zatrudnieni w publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym, publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli szkół artystycznych oraz publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych, którzy nauczają w szkołach rolniczych, o których mowa odpowiednio w art. 5 ust. 3b pkt 1 lit. b, ust. 3c i ust. 3d pkt 2 ustawy o systemie oświaty;****1b) nauczyciele zatrudnieni w publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym, publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli szkół artystycznych oraz publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych, którzy nauczają w szkołach rolniczych, oraz publicznej placówce doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych o zasięgu ogólnokrajowym, o których mowa odpowiednio w art. 8 ust. 5 pkt 1 lit. b, ust. 6 i ust. 7 pkt 2 i ust. 14 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe;²****2) nauczyciele zatrudnieni w:**

- a) publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach prowadzonych przez osoby fizyczne oraz osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego,
- b) przedszkolach niepublicznych, niepublicznych placówkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1, oraz szkołach niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych;

3) nauczyciele urlopowani na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1881);**4) pracownicy zatrudnieni u pracodawców niewymienionych w ust. 1 oraz ust. 2 pkt 1–3, pełniący funkcję instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz kierowników praktycznej nauki zawodu, posiadający kwalifikacje określone dla**

² Art. 1 ust. 2 pkt 1b zmieniony przez art. 4 pkt 1 lit. b) ustawy z 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 60 ze zm.). Zmiana wejdzie w życie 1 września 2017 r.

nauczycieli praktycznej nauki zawodu oraz wykonujący pracę dydaktyczną i wychowawczą w wymiarze przewidzianym dla tych nauczycieli;

5) pracownicy zatrudnieni w Ochotniczych Hufcach Pracy na stanowiskach wychowawców, pedagogów oraz na stanowiskach kierowniczych, posiadający kwalifikacje, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 1, wykonujący pracę dydaktyczną i wychowawczą co najmniej w połowie obowiązującego ich czasu pracy.

[Zakres podmiotowy] Przepis określa zakres podmiotowy Karty Nauczyciela. Przedstawiony katalog jest katalogiem zamkniętym. Ustawodawca w sposób wyczerpujący dokonał wyliczenia, kto podlega przepisom ustawy. Wykonywanie pracy polegającej na nauczaniu lub szkoleniu w jednostkach niebędących placówkami wymienionymi w komentowanym przepisie nie spełnia warunku do uznania jej za pracę nauczycielską, a konsekwentnie osób wykonujących ją za nauczyciela. **1**

SN *Żadna inna praca – poza pracą objętą przepisami art. 1 w zw. z art. 3 Karty Nauczyciela nie jest uznawana za pracę nauczycielską.*

Wyrok SN z 31 maja 2006 r.; sygn. akt I UK 319/05

[Nauczyciele w przedszkolach i szkołach] Zgodnie z art. 1 ust. 1 pkt 1 Karty Nauczyciela, ustawie podlegają: nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oraz placówkach doskonalenia nauczycieli działających na podstawie przepisów ustawy – Prawo oświatowe. Nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w wymienionych jednostkach podlegają przepisom Karty Nauczyciela w pełnym zakresie. Karta Nauczyciela jest pragmatyką zawodową nauczycieli, stanowiącą *lex specialis* wobec przepisów Kodeksu pracy. W szczególności do nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych nie mają zastosowania przepisy ustawy o pracownikach samorządowych. Stanowi o tym wprost zapis art. 3 ustawy o pracownikach samorządowych, zgodnie z którym przepisów tejże ustawy nie stosuje się do pracowników zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych gminy, powiatu, województwa, których status prawny określają odrębne przepisy. „Odrębnymi przepisami” w przedmiotowej sytuacji są przepisy Karty Nauczyciela. Ustawa o pracownikach samorządowych ma natomiast zastosowanie do pracowników niebędących nauczycielami, zatrudnionych w szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez samorządy. **2**

Niewątpliwie powołany ust. 1 pkt 1 Karty Nauczyciela obejmuje swoim zakresem największą grupę nauczycieli. Ustawodawca, określając kto podlega przepisom Karty Nauczyciela, odwołuje się do Prawa oświatowego. Do 31 sierpnia 2017 r. ustawie podlegali nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oraz placówkach doskonalenia nauczycieli działających na podstawie ustawy o systemie oświaty. Zmiana związana jest z reformą ustroju szkolnego, zapoczątkowaną przy końcu 2016 r., wprowadzoną Przepisami wprowadzającymi ustawę – Prawo oświatowe. Reforma odeszła częściowo od modelu szkolnictwa określonego w przepisach ustawy o systemie oświaty. Typy szkół, w których prowadzona będzie edukacja szkolna, zostały określone w art. 18 ust. 1 Prawa oświatowego.

Z dniem 1 września 2017 r. w systemie oświaty będą funkcjonować następujące typy szkół:

- 1) ośmioletnia szkoła podstawowa;
- 2) szkoły ponadpodstawowe:
 - a) czteroletnie liceum ogólnokształcące,
 - b) pięcioletnie technikum,
 - c) trzyletnia branżowa szkoła I stopnia,
 - d) trzyletnia szkoła specjalna przysposabiająca do pracy,
 - e) dwuletnia branżowa szkoła II stopnia,
 - f) szkoła policealna dla osób posiadających wykształcenie średnie lub wykształcenie średnie branżowe, o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku.

Reforma ustroju szkolnego przebiega etapowo w sposób określony w Przepisach wprowadzających ustawę – Prawo oświatowe. Założeniem reformy jest m.in. stopniowe wygaszanie kształcenia w dotychczasowych gimnazjach, które ostatecznie zakończy się 31 sierpnia 2019 r., a w przypadku gimnazjum dla dorosłych – z dniem 31 stycznia 2020 r.

- 3 [Nauczyciele w zakładach poprawczych]** Przepisom Karty Nauczyciela podlegają także nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w jednostkach, o których mowa w art. 1 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela – tj. w zakładach poprawczych oraz schroniskach dla nieletnich. Nowela przepisów Karty Nauczyciela, wprowadzona ustawą o zespołach opiniodawczych, wykreśliła z komentowanego przepisu nauczycieli zatrudnionych w rodzinnych ośrodkach diagnostyczno-konsultacyjnych.

Ustawa o zespołach opiniodawczych wprowadziła zmiany m.in. w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich. Zadania wykonywane do czasu nowelizacji przez pracowników pedagogicznych rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych są obecnie wykonywane przez opiniodawcze zespoły sądowych specjalistów. Mocą przepisów ustawy o zespołach opiniodawczych rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne stały się opiniodawczymi zespołami sądowych specjalistów, a w konsekwencji zmianie uległ status prawny zatrudnionych w nim pracowników pedagogicznych. W efekcie psychologzy, pedagodzy i lekarze rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych stali się specjalistami opiniodawczych zespołów sądowych specjalistów. Ponadto z dniem wejścia w życie tejże ustawy – tj. 1 stycznia 2016 r. – wygasły uprawnienia pracowników pedagogicznych zatrudnionych w rodzinnych ośrodkach diagnostyczno-konsultacyjnych, przewidzianych na gruncie przepisów Karty Nauczyciela. Ustawodawca zastrzegł jednak, że niektóre z tych uprawnień nie podlegają wygaśnięciu. Wyjątek dotyczy uprawnień emerytów i rencistów, o których mowa w art. 53 ust. 2 i 3a, art. 54 ust. 4, art. 56 i art. 58 w zw. z art. 60 oraz art. 72 ust. 4 Karty Nauczyciela – art. 27 ustawy o zespołach opiniodawczych. Wyjątkiem objęte są więc następujące kwestie:

- odpis na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych dla nauczycieli będących emerytami, rencistami lub nauczycielami pobierającymi nauczycielskie świadczenia kompensacyjne,
- prawo do zajmowania mieszkania po przejściu nauczyciela na emeryturę, rentę lub nauczycielskie świadczenie kompensacyjne,

- prawo do osobistego użytkowania działki gruntu szkolnego – w przypadku nauczyciela emeryta, rencisty lub nauczyciela pobierającego nauczycielskie świadczenie kompensacyjne, zatrudnionego na terenie wsi,
- prawo do zajmowania mieszkań w budynkach szkolnych i użytkowanych przez szkoły przez nauczyciela emeryta, rencistę lub pobierającego nauczycielskie świadczenie kompensacyjne,
- prawo do pomocy zdrowotnej dla nauczyciela emeryta, rencisty lub nauczyciela pobierającego nauczycielskie świadczenie kompensacyjne.

[Nauczyciele zatrudnieni w publicznych kolegiach pracowników służb społecznych] 4

Przepisom Karty Nauczyciela podlegają również nauczyciele zatrudnieni w publicznych kolegiach pracowników służb społecznych – o czym świadczy treść art. 1 ust. 1 pkt 4. Organem tworzącym i prowadzącym kolegia jest samorząd województwa. Kolegia mogą być również zakładane przez osoby prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego oraz osoby fizyczne. Szczegółowe zasady i warunki tworzenia, przekształcania i likwidowania kolegiów pracowników służb społecznych, organizację i zasady działania, w tym zasady powierzania stanowisk kierowniczych, a także zasady sprawowania opieki naukowo-dydaktycznej oraz nadzoru nad kolegiami określone zostaną przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania – na podstawie wyraźnego wskazania w art. 30 ust. 4 Prawa oświatowego. W rozporządzeniu mają zostać również przedstawione warunki i tryb wydawania oraz wzory druków wydawanych słuchaczom i absolwentom kolegiów pracowników służb społecznych, w tym umieszczenie na dyplomach ukończenia kolegiów pracowników służb społecznych znaków graficznych informujących o poziomie Polskiej Ramy Kwalifikacji, o których mowa w art. 10 ustawy z 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 986). Do czasu wydania rozporządzenia obowiązują przepisy dotychczasowe, tj. rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z 15 września 2016 r. w sprawie kolegiów pracowników służb społecznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1543).

[Pozostałe grupy nauczycieli] 5

Grupę nauczycieli i pracowników, którzy podlegają przepisom Karty Nauczyciela, ale tylko w zakresie wskazanym tą ustawą, precyzuje art. 1 ust. 2.

Zakres określony tymi przepisami ma zastosowanie do nauczycieli mianowanych lub dyplomowanych zatrudnionych na stanowiskach, na których wymagane są kwalifikacje pedagogiczne, w:

- urzędach organów administracji rządowej,
- kuratoriach oświaty,
- specjalistycznej jednostce nadzoru,
- Centralnej Komisji Egzaminacyjnej oraz okręgowych komisjach egzaminacyjnych,
- organach sprawujących nadzór pedagogiczny nad zakładami poprawczymi, schroniskami dla nieletnich oraz szkołami przy zakładach karnych.

Karcie Nauczyciela podlegają więc nauczyciele (ale tylko mianowani lub dyplomowani) zatrudnieni w ministerstwach, a także w kuratoriach oświaty na stanowiskach wymagających kwalifikacji pedagogicznych.